
DOKUMENTUM

FARKAS GEIZA ÁLDATLAN PERE (V.)

BORI IMRE – VÁRADY TIBOR

LÓT SZODOMÁJÁBÓL MENEKÜL

Bécsi levél Várady Imrének

Bécs, 1933. január 23.

Kedves Barátom!

19n kelt szíves leveledet megkaptam, igen köszönöm a jóleső részvét nyilvánítását.

Ez az év bizony szomorúan kezdődik – de nem csak az én rokonságom számára. Ma reggel úgy csaptam le a kávéházban kezembe vett ártatlan hétfői lapocskát, mint valami olyan olvasmányt, mely már az én viharvert idegeimnek is sok. Emberek, akik több évtizedes munkásság után eladják utolsó szerszámaikat és mikor ennek árát is megették, eltüzelték, öngyilkosok lesznek. – Még szinte jólesik a következő oldalon az olyan hír, mint: a ski-tanító Casanova szélhámosságai.

Gyulának kérek az általa szükségeltet rendelkezésére bocsátani.

Szívből üdvözöl tisztelő, szerető híved

Geiza

*Egy másik levélben, ugyancsak Várady Imrének,
szomorú búcsúról is beszél*

Budatétény, 1933. február 15.

Kedves Barátom!

Az események gyorsan követik egymást. Olykor, nagyritkán egy öröndetes is akad köztük. Úgy kedves Piroska leányod házasságkötése, melyről a lapból értesültem. Fogadd Te és a nagyságos asszony őszinte szerencsekívánataimat, melyet Sejtleriné ő nagyságának is tolmácsolni kérek...

Mélyen megrendítettek az újabb halálesetek. Apponyi Alberthez Téged sok nagy és szép emlék fűzött, azért Te is csatlakozni fogsz azokhoz, akik gyászsírátkozás helyett hálát adnak Istennek, hogy mostanig hagyta őt élni és munkálkodni. – Már Vajda Lajosnál ez a vigasz is elégtelen, megint egy pótolhatatlan értékű ember, akit java korában ragad el tőlünk a végzet.

Az eleméri ügyek tehát tovább mennek a maguk szomorú útján. Ágnes halála után Gyula kívánságom szerint feloszlatta azt, ami háztartásomból – anyám és nagyanyám egykori szép háztartásából – még megvolt. Hogy ebben minden irányban szerencsés kezet mutatott volna, ma még nem merem állítani, féltem az elzüléstől azokat a tárgyakat, melyek már nem az enyémekek ugyan, de amelyeknek épségben maradása mégis némiképpen szívemen fekszik. De hát lesz, ahogy lesz; sok más egyéb is lett, ahogy lett.

A Kizur Andrásnak havonként kifizetni szokott összeget kérlek 300 dinárra emelni; ebből az összegből 50 a postám és levelezésem kezeléséből származó bélyeg, papír, írószer stb. költségekre megy.

Szeretnék Ágnesnek sírkövet állítani. Minthogy ebbe az amúgy is sok bajjal, gonddal küzdő Gyulát nem óhajtom bele keverni, Téged kérlek, légy szíves tájékozódni, mennyibe kerül egy szerény de tisztességes sírkő?

Azt írják nekem, hogy a Naplóban egy Kiss Ernőről és családjáról szóló (minden tekintetben) regény jelenik meg. Szeretném azt alkalmilag elolvasni, ha lenne valaki, aki a folytatásokat számomra elteszi. –

Még egy halálesetet: elhunyt Dr. Janits Imre közjegyző, akinél végrendeletem letétben volt. Most Dr. Joanovis Jenő közjegyző (Budapest IV. Vámház körút 7) őrzi tovább a személyi és tárgyi részében mind avultabbá váló, a becskerekai kodicillusok által is többszörösen módosított iratot.

Szíves soraidat és ezekben minél több tájékoztatást kérve üdvözöl legigazibb híved

Geiza

A HAZAI DOLGOKRÓL

*Levél Várady Imrének
(Részlet)*

Laab im Walde, 1933 szeptember 12.

Kedves Barátom!

Köszönettel megkaptam 9n kelt szíves leveledet. Különösen meghatott benne, hogy felejthetetlen Kornélunk, akit oly szépen búcsúztattál el, még

édesanyja előtt is rokonszenvvel beszélt rólam. A gyász hír különben úton ért, azonnal írtam egy kis méltatást a pozsonyi Magyar Minervába, leveled vétele után pedig közöltem Szirmaival, hogy ez a méltatás a Kalangyának is rendelkezésére áll.

Azóta Gavrila Emil is itt hagyott minket. Erős, de nemes ellenfél volt egykor. Elhunytakor pedig már csakis barátokat hagyott hátra.

Igen köszönöm, hogy Ágnes síremléke felállítását eszközölted.

Köszönöm a Juhász György ügyében tanúsított jóindulatodat is. Az általa elképzelt segítségi módok, sajnos, több okból járhatatlanok. Mikor érdekében először írtam, voltaképpen nem is gondoltam egyébre, mint hogy esetleg a banknál vagy szövetkezetnél járhatnál közbe, hogy a mai időkben is kölcsönt kapjon, természetesen csak ha megfelelő biztosítékot tud nyújtani.

Amennyiben eleméri lakbérem előteremtése nehézségekbe ütköznék, azt felmondani is kész volnék.

Kizur Andrásnak kérlek október 1-től kezdve, ameddig Eleméren postámat kezeli, havi Száz (100) dinárt kiadni.

Kérlek ezenkívül október 1-re megújítani nekem a Híradót, Reggeli Ujságot és ha kell, a Kalangyát. Szeretnék a Hasslinger új német lapjából is látni egy-két számot. Ha a Kalangya előfizetésére sor kerül, kérlek Gyula példányát is megújítani, ellenben Winter Lajosét beszüntetni és e helyett Dr. Annau Ernőnek egy példányt előfizetni...

A nyár felett is eljár az idő, most még szép napok vannak, jólesik falun lenni, csendben dolgozni, persze nem tudjuk, meddig. A jövő hónap egy részét Budapesten szándékozom tölteni...

*Évekkel később, de még mindig
az érdeklődő*

Budapest, 1940. november 8.

Kedves Barátom!

Régen nem zavartalak meg soraimmal. Most már vannak jelentéktelen közölni és kérni valóim.

Mindenekelőtt köszönöm Mirković Agrarna Reformájának szíves megküldését. A könyv tartalma érdekesebb, mintsem gondoltam, irálya is élvezetes.

Mintegy ezen fölbátorodva kérlek, légy szíves a Stari Bečejen meginduló Magyar Élet folyóirat egy mutatványszámát címemre irányíttatni.

És ezenkívül még az odžaci/i német hetilap mellékelt előfizető lapját is

hatásossá tenni.

Remélem mindnyájan egészségesek vagytok. Nekem három hete érelmeszesedéses collapsusom volt, mely ugyan hamar elmúlt, bénulást nem hagyott hátra, csak egy bizonyos gyengeséget, de már ez is javul. Budatétényből mégis beköltözöm az Erzsébet szállóba.

A nagyszerű népi munkádról megjelenő híradásokat örömmel olvasom. További jó munkát kívánva üdvözöl

Geiza

KÉT HÓNAPPAL A HALÁL ELŐTT

Budatétény, 1942. augusztus 18.

Kedves barátom!

Ma megkaptam 12. kelt szíves izenetedet és hálás köszönetet mondok érte, lehető röviden válaszolok reá, már csak azért is, hogy bizony busásan elfoglalt idődet túlságosan igénybe ne vegyem.

A számszerű adatokra ma is csak azt felelhetem, hogy azokat leghálásabb köszönettel elfogadom, és készséggel indulok ki belőlük, amennyiben további rendezésnek szüksége mutatkoznék.

Bato csakugyan keresett Budapesten, írtam is neki, amennyire akkori súlyos beteg állapotomban lehetséges volt, de ekkor ő már elutazó félben volt, lehet, hogy rövid leveletem meg sem kapta. Elismerem álláspontja korrektségét.

A visszajuttatás havi járadék alakjában lerovását bizonyára nem ellenzem. Ebben és melencei betétek ügyében szívesen kérném ki előbb a Te tanácsodat, hogy a kellő mértéket eltaláljam. Mit szólnál a melencei betétek valami módon aktuálisra tételén kívül havonkénti 500 pengő járadékhoz? Tudniillik pengőben óhajtanám az összegeket kiszámítani.

A részemről való elszámolást illető kívánságodhoz készséggel hozzájárulnék, ha levelezéseim kivált a legutóbbi hadi állapotok és betegségeim idején nem szenvedett volna némi szórást, úgy hogy utazás nélkül alig tudnám őket rendesen összeállítani. De a Te felállásodhoz nincs kétségem, úgy hogy ennek elismerésével is véglegesen rendezhetőnek gondolnám az ügytömeget.

A Téberendeletnek sürgősen utána fogok járni...

A mielőbbi viszontlátás reményében szívből üdvözöl régi híved

Farkas Geiza

A levélen kézzel írva: „Átvihető! Zenta, 1943. II. 4-én. Of. Márton Zoltán.”
Pecset: „M. kir. 55. honvéd határvaszort portyázó osztály parancsnokság”

A VÉG

Budatétényen 1942. szeptember 26-án állítja ki az anyakönyvvezető Farkas Geiza halotti anyakönyvi kivonatát:

Farkas Geiza 1942. szeptember 24-én délelőtt 11 órakor halt meg. Az elhalt Dr. Farkas Geiza ny. egyetemi tanár Budatétény Arany János u. 9. alatt lakott. Vallása római katolikus, Élét 68 évet. Házastársának neve Beller Ilona. Szüleié: néhai Farkas Géza és néhai Bodor (helyesen: Bobor) Mária. A halál oka: Húgyhólyag rák.

A Torontál búcsúztatója 1942. október 11-én

(részletek)

Írta Csuka Zoltán

Budapest, okt. 10.

A délvidéki magyar irodalomkedvelő közönség minden bizonnal jól emlékezik még Farkas Geyza nevére. A bánáti írókhoz tartozott Geyza bácsi (így becéztük mi mindannyian, akik közelebbről ismertük), valamikor ott volt szép kis kúriája, birtoka Eleméren, Becskerek közelében, onnan rándult be időnként a Bánát fővárosába. Csendesen, visszavonultan élt Geyza bácsi, a sokat tapasztalt és sokat szenvedett emberek bölcs nyugalmaival s így fogadta azt is, amikor a jugoszláv földreform körülnyirbálta kicsiny birtokát... Megmaradt kis birtokán gyermekeket gyűjtött maga köré és a szerb szegény gyermekeket csakúgy igyekezett szeretetre és megértésre nevelni, mint a magyarokat. De a gyűlölet csak nem engedett fel körülötte és Geyza bátyánk a harmincas évek elején otthagya a szeretetlenség levegőjét, megmaradt kis birtokát, kastélyát eladta és felköltözött Bécsbe, a hajdani császárvárosba. Itt éldegélt visszavonultan s onnan rándult le időnként Budapestre, amelyet legjobban szeretett minden városok között, de amelyet az akkori időkben, ő, a jugoszláv állampolgár, csak kerülő úton közelíthetett meg. Ha itt volt, Budatétényben húzódott meg s onnan járt be naponta a fővárosi könyvtárakba s folytatta egészen haláláig búvárkodó, mindig tanuló, minden szép és igaz szellemi termés iránt érdeklődő életét.

A nagy világháború kitörése is Bécsben érte, ott volt mindaddig, amíg megélhetése nem vált annyira nehézkéssé, hogy végleg Budapest mellé költözködött...

Ha lehet, még csendesebben, még visszavonultabban élt és mind keveseb-

bet járogatott be Budapestre is, mert az idő és a betegségek bizony Geyza bácsit is alaposan megtörték. Egyik csendes budatétényi utcában lakott. Itt élte magányos agglégényéletét s az utóbbi időben már szinte senkivel sem érintkezett. Így is halt meg, teljesen elhagyottan, egyedül. Háziasszonya csak másnap délelőtt vette észre, hogy Geyza bácsi nem jelentkezik, benyitott szobájába és holtan találta a csendes öregurat. Azt se tudta, kihez forduljon, végre is orvosának jelentette Geyza bácsi halálát, az orvos aztán az asztalon maradt levelek alapján telefonált néhány pesti ismerősnek.

Így történt, hogy a halál harmadik napján, szeptember huszonhatodikán délután négy órakor a budatétényi temető halottasházában összegyülekezett vagy hét-nyolc ember Geyza bácsi koporsója körül. A halottasház fenn van a dombtetőn, messze látni innen, lenn a mélyben a Duna szalagja kanyarog, szikrázó őszi napsütésben állott a koporsó magányosan az égbolt és a föld között, amikor a budatétényi katolikus kántor énekelni kezdte a Circum dedertunt... Olyan nagyon elhagyott volt Geyza bácsi, hogy legközelebbi rokonai is csak másnap teheték meg a temetési előkészületeket, s ekkor kellett abbahagyni a tétényi sír ásását is, mert közben kiderült, hogy Geyza bácsinak kriptája is van a kerepesi temetőben, illetve a családi kriptában neki is jut ott egy kis hely. Így hát Budatétényen csak beszentelték a holttestet, autóra tették és az alkonyati órákban még besiettek vele Pestre, hogy ott helyezték örök nyugalomra. Koporsójára és keresztjére is azt írták: élt 84 évet, pedig hát csak 68 éves volt szegény jó Farkas Geyza. Úgy javították ki legalább a kereszten a tévedést az utolsó pillanatban. A koporsón már rajta maradt a téves évszám, nem nagy baj, úgy se olvassa azt már holnap senki...

Magányos, elkallódott ember volt Farkas Geyza, életének mélységesen nagy egyéni csalódásai voltak, de ő ezeket a csalódásokat mint titkos sebeket ügyesen igyekezett takargatni és elrejtteni az emberek tekintete elől...

Már alkonyodott, mikor a Kerepesi úti temető egyik kriptájának ajtaja becsapódott mögötte. Senki se volt mellette ekkor hajdani barátai közül. S nemsokára rászakadt az este, az első temetői éjszaka, Geyza bácsi ekkor sem volt elhagyatottabb, mint életében...

A VÉGRENDELET

Az első végrendeletét Farkas Geyza 1911. január 23-án a következőt 1913. március 3-án készítette, és pótvégrendeletekkel toldotta meg. Akkor még vagyona teljes volt, tehát 27 pontba volt kénytelen foglalni végakarátát. Örökölt és szerzett vagyonát apai vérrokonaira hagyta, az anyja után maradt ékszereket, ruhákat pedig anyja vér szerinti rokonaira testálta. Érdekesek a szellemi javairól szóló intézkedései. A végrendelet 4. pontjában könyveiről rendelkezett:

„Nyomatott könyveim bárha halálom időpontjában Budapesten léteznének is a 19. pont szerint eleméri könyvtárral együtt, amennyiben a 26. pont esete nem áll be (abban a törvényes leszármazóról esik szó) – a Torontálmezei Magyar Közművelődési Egyesületet illetik.”

Végrendeletének 27. pontja pedig hangzik így:

„Irodalmi hagyatékom rendezését és értékesítését dr. Jászi Oszkára, a Társadalomtudományi Társaság alelnökére bízom, erre őt felkérem. Ebbeli fáradtságának némi ellenértékeképpen őt illesse meg hátrahagyott saját irodalmi munkáim értékesítéséből netán befolyó tiszta jövedelem.”

Becskereken 1924. február 6-án kelt Fiókvégrendeletében irodalmi hagyatéka ügyében újból nyilatkozik:

„Irodalmi hagyatékom átvételére, esetleg rendezésére és közreadására dr. Jászi Oszkár helyett dr. Szekeres János barátomat kérem fel. Ami pénzüsszeg a közreadás révén netalán befolyik, azt nevezett barátomnak ajánlom fel fáradtsága némi ellenértékeként. Amennyiben dr. Szekeres János irodalmi hagyatékomat át nem vehetné, erre dr. Wittchen Lajos barátomat kérem fel, akinek erre az esetre szintén felajánlom a közzétételből netalán befolyó pénzüsszegeket.”

A VOLT FELESÉG ÖZVEGYKÉNT ISMÉT SZÍNRE LÉP

Levelek Várady Imrének:

1.

1942. X. 27-én

„A haláleset felvételi iratot nem adták nekem ki a budatétényi községházán, hanem a halotti kivonatot kértem. Remélem, jó lesz – Az előljárásságra már későn érkeztem. Ha másképp nem lehet, kedves Ernő fiának fogom elküldeni.

November 11-re 10 órára én is idézve leszek, azaz vagyok a budatétényi községházára a »hagyatéki leltározás« miatt. Ugyanaz lesz a budafoki közjegyzőnél, – majd a járásbírósághoz kerül az ügy...

Végrendeletet nem találtak sehol, de hogy 1926 után még írt egy párszor végrendeletet, az biztos! úgy látszik minden változásnál megtette. És válasunk 28-ban kezdődött, 31-ben ért véget. Nem csodálom, hogy hallani nem akart rólam, ha volt ügyvédek még azután is zaklatták! Én őket kifizettem, eljöttem, a kis ujjamat többé nem mozgattam. Barátaim nagy felháborodására némán viseltem szeszélyes vagy semmi eltartásomat.

Végrendelet lesz valahol, talán az ismeretlen ügyvédnél, aki engem keresett.

Én nem mondhatom, hogy eltartásom fedésére ez vagy az az összeg elég. Mindenesetre arra kell gondolni, hogy ha hosszabb ideig találnék élni,

nyomorba ne jussak. Ebből elég volt! A halálomig kell biztosítva legyek...”

2.

1942. XI. 14.

„... Itt lemásolom és csatolom a követelésemet, mint ahogy igen tisztelt Ügyvéd Ur nekem meghagyta, hogy tegyem. Az idézésre pengőben írtam, de most dinárban. – Igen tisztelt Ügyvéd Ur, nem egy pár évről van szó, lehet, hogy hosszabban elélek, valahogy segítsenek, hogy jogaimhoz jussak! Hiszen, ha előbb halok meg, a rokonok úgyis megkapják a részüket; de hiába látszottam én ott a második személynek, a törvényes feleséget félre nem tolhatják. A községháza is így érzi és tudja. Hallom, a főjegyző mondta a háziasszonynak: »Az asszony az első, övé minden, semmit sem lehet kiadni, a nevét viseli, nem ő a hibás, nem ő volt elítélve, tartásdíjat is kap.« Mind szép és jó, de az viszonzóság! – Alföldy csodálkozott, hogy nem pecsételték le a lakást. A községházán meg azt hiszem, nagyon csodálkoztak, mikor a »feleség« megjelent. Erre nem számítottak...”

3.

1942. XII. 14.

„... megírtam múlt levelemben, hogy már novemberben csak 125 P-t kaptam. Amúgy is nagyon megéreztem, nagyon kínlódtam az utolsó hónapok 200 P-jével. »Nincs fedezet, megszűnt« - mondták a bankban. De, igen tisztelt ügyvéd Ur, úgy is tudta, hogy amint a hagyatéki eljárás megindul, mindent lezárnak, egy fillért sem adnak ki. Az előrelátható volt, így az is, hogy előbb-utóbb egy fillért nem kapok. Bizonyára tetszett szegény megboldogultnak valamit hozni, miért nem adta nekem! Most itt állok minden nélkül! Ilyen körülmények között nekem nincs kitől és nincs mire kölcsönöznöm. Az a 4 esztendő minden eltartás nélkül borzasztó emléket hagyott itt, a mi korrekt körünkben, és most ebben a drágaságban, előlről kezdődik! Nikolitsch Bátor sem hozott semmit...”

Mégegyszer kérem, igen tisztelt Ügyvéd Ur, ne hagyjanak így, gondoskodjanak rólam. Ki tudja, milyen idők következnek – csak nem kerülhetek az utcára koldulni!

Szívélyes üdvözlettel és tisztelettel

Dr. Farkas Geizáné Beller Ilona

A HAGYATÉKOT SZÁMBA VESZIK

Dr. Rasović Lázár, a hagyaték letárgyalásával megbízott közjegyző közli Várady Imrével 1943. február 26-án, hogy minden egyes vagyoni tétel számba vétele után egyértelmű, a hagyatéki passzívum nagyobb, mint az aktív hagyatéki vagyon.

A VOLT FELESÉG TOVÁBB VÍVJA CSATÁJÁT

Székely Imre Kálmán ügyvéd írja Várady Imrének

„Igen tisztelt Kartárs Úr!

Boldogult Farkas Geiza volt felesége kért fel engemet, hogy a hagyatéki ügyben képviseljem. Ebbeli minőségemben szeretnék igen tisztelt Kartárs Úrral rövid megbeszélést folytatni s ezért hálás lennék, ha értesíteni méltóztatnék, mikor lenne szíves engemet fogadni.

Fogadja igen tisztelt Kartárs Úr őszinte nagyrabecsülésem kifejezését, mellyel vagyok készsleges híve:

Budapesten, 1943. május 21.

(aláírás)

Méltóságos Várady Imre ügyvéd Úrnak Budapest. Brittanía szálló.

AZ ASSZONY UTOLSÓ SEGÉLYKIÁLTÁSA

Az *Uj Nép* című újság 1943. november 27-i számában. Az Üzenet Bánátba című rovatban:

„Nagybecskerekre, Heklay Pál ügyvéd Úrnak. Még mindig semmi kézzel fogható. Kérem, a folyósítást nem abbahagyni, mert mint látni, hosszú időt igényel. Végszükségben vagyok. Üdvözlettel dr. Farkas Geizáné.”